

Representantforslag nr. 113

(2007-2008)

fra stortingsrepresentantene Olemic Thommessen, Martin Engeset, Sonja Irene Sjøli og Elisabeth Røbekk Nørve

Dokument nr. 8:113 (2007-2008)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olemic Thommessen, Martin Engeset, Sonja Irene Sjøli og Elisabeth Røbekk Nørve om utredning av forholdene for mennesker som utfører omsorgsoppgaver for egne familiemedlemmer og mottar omsorgslønn

Til Stortinget

BAKGRUNN

Ordnungen med omsorgslønn ble innført ved lov 11. juli 1986 nr. 55. Regelen om omsorgslønn ble med virkning fra 1. januar 1993 flyttet til lov om sosiale tjenester mv. 13. desember 1991 nr. 81. Ordningen gjelder både ektefelle og andre frivillige omsorgsytere uten omsorgsplikt, og foreldre som har omsorgsplikt for sine mindreårige barn. Det er ingen øvre aldersgrense for å motta omsorgslønn. Omsorgslønn blir gitt til personer med særlig tyngende omsorgsarbeid og betales ut til den som yter hjelpen. Ifølge rundskriv I-42/98 om omsorgslønn pkt. 3.4, har kommunen plikt til å sette av realistiske midler til omsorgslønn på budsjettet. Omsorgsyter regnes som oppdragstager/frilans og ikke som arbeidstaker. Dette innebærer at en ikke har krav på feriepenge fra kommunen. Omsorgslønn blir regnet som inntekt etter skatteloven, det skal derfor trekkes skatt og kommunen skal betale arbeidsgiveravgift.

Omfang og omsorgslønn

I løpet av de siste 15 årene har antallet mennesker som mottar omsorgslønn økt betraktelig, fra like i overkant av 2 000 i 1994 til godt over 8 000 i 2006. Dette indikerer, etter forslagsstillernes vurdering, at det for mange er viktig å stille opp for sine nærmeste i omsorgssituasjoner. Verdien av privat omsorg for

både den som har behov for det, og den som utfører omsorgsoppgaver, er stor. Det skal heller ikke underverdes at sosiale ordninger på dette feltet bidrar til å redusere trykket på offentlige velferdstilbud, og kan være en kostnadsbesparelse for samfunnet.

Det er samtidig slik at pleie- og omsorgsarbeid for familie, som utløser omsorgslønn, også kan ha uheldige konsekvenser for den som utfører arbeidet. Det forutsettes at den som påtar seg slikt ansvar også gjør et bevisst valg i forhold til inntektssikringen, og at det dermed er kalkulert med eventuell inntektsnedgang. Det er likevel slik at arbeidsfravær over tid kan gi uheldige konsekvenser. Et forhold er "brudd" i karriereutviklingen, og de konsekvenser det har for fremtidige jobbtilbud. En annen, og like viktig faktor, er at langvarig arbeidsfravær bidrar til kompetansetap. I sum bidrar disse faktorene til at tilbakevending til arbeidslivet vil kunne være problematisk for den som har utført omsorgsoppgaver for nær familie, dersom arbeidsfraværet er over mange år. Det forventes at særlig mennesker som har hatt omsorg for sterkt handikappede barn kan få en slik utfordring, da muligheten til omsorgslønn for deres vedkommende er inntil barnet fyller 18 år.

Så langt forslagsstillerne har klart å bringe på det rene, finnes det ingen god statistikk som viser hvor mange mennesker som utfører pleie- og omsorgsoppgaver for nær familie som spesifiserer om dette dreier seg om et handikappet barn, eller en ektefelle i alderdommen. For å påvise omfanget av utfordringer som beskrevet, og også for å gi et realistisk inntrykk av det reelle behovet for pleie og omsorg, bør ny statistikk vise målbare data på området.

Rettigheter

Forslagsstillerne er opptatt av at mennesker som påtar seg pleie- og omsorgsoppgaver for familiemedlemmer, som ellers ville vært avhengig av offentlige

tilbud, ikke skal være skadelidende med hensyn til fremtidige arbeidsmuligheter. Det er derfor viktig å se på i hvilken grad omsorgslønn medfører rettigheter i folketrygden, og på hvilken måte mennesker med langt fravær fra arbeidslivet på grunn av omsorgsarbeid omfattes av velferdsapparatets ordninger, for eksempel for attføring og videreutdanning.

I folketrygden finnes det opptjeningsrett til pensjon for ulønnet omsorgsarbeid. Som oftest gjelder dette når en av foreldrene er hjemme sammen med barn inntil disse når skolealder. Gjennom pensjonsreformen videreføres dette. Hvorvidt slike rettigheter også gis i tilknytning til dem som har langvarig arbeidsfravær og omsorgslønn, er mer uklart. På NAVs nettsider, hvor det opplyses om omsorgspoeng i folketrygden, står følgende:

"I en del tilfeller yter imidlertid kommunen omsorgslønn til personer som utfører pleie og omsorgsarbeid for familie og nærstående. I slike tilfeller vil det være aktuelt å også godskrive omsorgspoeng."

Med "aktuelt" oppfattes det her at det ikke er slik at omsorgslønn automatisk utløser pensjonsopptjening. En godskriving av dette skal vurderes i hvert enkelt tilfelle. Samtidig er det altså slik at mennesker som mottar omsorgslønn, ikke omfattes av rett til fe-

riepenger, sykepenger mv., men at de etter skatteloven betaler skatt, og kommunen som oppdragsgiver betaler arbeidsgiveravgift. Da det kan synes uklart hvilken sammenheng det er mellom skatteplikt og rettigheter, mener forslagsstillerne det er behov for å se på sammenhengen mellom omsorgsyternes skatteplikt og de rettigheter denne plikten utløser.

FORSLAG

På bakgrunn av dette fremsettes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen om å:

1. foreta en gjennomgang av gjeldende lover og regler for omsorgslønn, med klargjøring av skatteplikt og rettighetsopptjening for dem som mottar omsorgslønn
2. fremme forslag til ordninger som gjør at de som utfører velferdsoppgaver for nær familie får mulighet til kompetanseutvikling og attføring, for å sikre overgang til ordinært arbeid.

8. mai 2008